

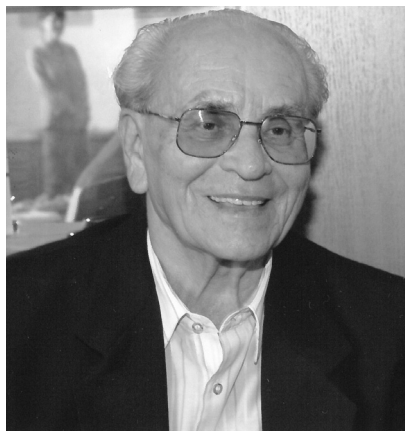
In memoriam

Vzpomínka na profesora Miroslava Flodra (18. 9. 1929 – 31. 8. 2015)

Počátkem září tohoto roku nás zastihla smutná zpráva, že po dlouhé těžké nemoci zemřel profesor pomocných věd historických na Masarykově univerzitě v Brně Miroslav Flodr. Jeho pozemská životní dráha se uzavřela 31. srpna 2015.

Flodrova publikační činnost posledních let jeho života byla věnována listinným a zejména rukopisným fondům Archivu města Brna, kde si po zásluze vydobyl renomé jednoho z našich největších znalců středověkého brněnského městského práva a jeho pramenů. Kritické vydání stěžejních kodikologických památek brněnského práva, totiž tzv. *Knihy písaře Jana* a dvou nejstarších pamětních knih, ukončilo Flodrovu práci na poli pomocných věd historických a středověkých edic; práci, která byla vždy realizována s vysokou akribií a mimořádným porozuměním pro zkoumané prameny. Tyto vlastnosti Miroslava Flodra doprovázely po celý jeho aktivní vědecký život.

Ten byl zahájen fakticky již za jeho vysokoškolských studií: v letech 1948–1952 studoval na brněnské filozofické fakultě nejprve obor historie-zeměpis, v letech 1949–1953 tamtéž obor archivnictví. Rozhodující vliv na Flodrovo vědecké i pedagogické nasměrování mělo jeho setkání s profesorem Jindřichem Šebánkem a práce v Šebánkových seminářích počátkem 50. let minulého století. Šebánkovi se po skončení druhé světové války podařilo na brněnské filozofické fakultě vybudovat pracovní skupinu, seminář a posléze i samostatné pracoviště soustředěné kolem edice *Český diplomatář*, které bylo zamě-

řeno jak na výuku budoucích odborných archivářů, tak i na vědeckou práci v oblasti přípravy náročných kritických edic bohemikálních středověkých pramenů. Pro budoucí orientaci Šebánkových žáků (mezi nimi i M. Flodra) bylo rozhodující, že studenti byli běžně zapojováni do vědeckých úkolů tohoto pracoviště. Ze vzpomínek pamětníků vyplývá, že Šebánkovy semináře byly navíc myšlenkově velmi otevřené a relativně svobodné, což v prostředí českých univerzit přelomu 40. a 50. let 20. století bylo spíše výjimečné. Vytvoření přátelské a po pracovní stránce velmi zanícené atmosféry bylo jednou z příčin vzniku nepopíratelných vazeb frekvenciantů a posléze absolventů brněnského archivního studia ke svým pedagogům, především pochopitelně k J. Šebánkovi.

Není proto divu, že absolutorium brněnského archivnictví (ve Flodrově případě v roce 1953 s hodností „doktor

filozofie“) ovlivnilo dotyčné ve volbě jejich badatelské orientace, a to směrem k pomocným vědám historickým a ediční práci. Flodr patřil k těm, kteří zpočátku náleželi k nejbližším Šebánkovým spolupracovníkům (již od roku 1951, tedy během svých studií, působil jako Šebánkův asistent), a tak byla jen logickým vyústěním této úzké spolupráce Flodrova účast na přípravě vědeckého aparátu *Českého diplomataře*, tj. obrazově-textových podkladů, z nichž tato edice vznikala.

Navzdory tomu se vydávání diplomataře (brněnské Šebánkovo pracoviště se tehdy připravovalo na vydání listinných bohemik pro období od roku 1240 do konce panování přemyslovské dynastie na českém trůnu) pro Miroslava Flodra přitažlivým badatelským konceptem nestalo.

Námětem první Flodrovy vědecké monografie, která sloužila jako podklad pro získání hodnosti „kandidát věd“, bylo paleograficko-kodikologické zpracování písemnosti hlásících se do prostředí olomouckého biskupa Jindřicha Zdika (1126–1150). Listiny zde sice hrály důležitou roli – v tomto smyslu Flodr kráčel v šlépějích Šebánkových a jeho tzv. brněnské diplomatické školy zaměřené především na problematiku listiny u všech společenských vrstev v českém státě období vlády Přemyslovců. Nicméně těžištěm Flodrova zájmu byla skupina kodexů dochovaných dodnes ve fondu olomoucké metropolitní kapituly, které se svými znaky (zejména písmem) hlásily k olomoucké dómské škole. Flodrova monografii *Skriptorium olomoucké*, vydanou roku 1960 tiskem, můžeme považovat za první skriptoristickou studii věnovanou českému materiálu raného středověku. Ačkoliv byly posléze některé dílčí Flodrovy závěry dalším výzkumem upřesněny, jde dodnes bez nadsázky o studii zakladatelskou. Metodicky inovativní přístup prokázal M. Flodr mimo jiné i tím, že pro formulaci svých závěrů

vyšel z velmi důkladné fotodokumentace všech tehdy dostupných relevantních pramenů.

Definitivní tematický rozchod s diplomatařovým pracovištěm potvrdil M. Flodr svou habilitací na brněnské filozofické fakultě: v habilitační práci publikované roku 1966 pod titulem *Die griechische und römische Literatur in tschechischen Bibliotheken im Mittelalter und der Renaissance* se zaměřil na dochování klasické antické literatury (řecké i římské) v českých středověkých a renesančních knihovnách. Šíření klasické literatury a její recepce jednotlivými „národními“ konzumenty je pochopitelně úkolem internacionálním, není proto divu, že právě s ním je jméno Miroslava Flodra dodnes spojováno v mezinárodní vědecké komunitě. Souvisí to svým způsobem i se skutečností, že kniha navazující na jeho habilitační práci (*Incunabula classicorum. Wiegendrucke der griechischen und römischen Literatur*) vyšla v roce 1973 v nizozemském Amsterdamu.

Druhou polovinu 60. let můžeme považovat za svým způsobem vrcholné období Šebánkova pracoviště: podobně jako tomu bylo i na jiných ústavech, dařilo se tehdy udržovat intenzivní kontakty se západní Evropou, s čímž souvisely nejen četné návštěvy předních odborníků z oblasti pomocných věd historických v Brně, ale i studijní pobyty J. Šebánka a jeho žáků v zemích na západ (a jih) od našich hranic: v případě Miroslava Flodra šlo o studijní pobyt v tehdejší Německé spolkové republice (konkrétně v Mohuči, Mnichově a Norimberku) uskutečněný na podzim roku 1966.

Během 70. a 80. let nastaly ovšem pro Miroslava Flodra krušné časy. Rozhodl se totiž nepodílet se na aktivní podpoře normalizačních poměrů, a smířit se tudíž s faktem, že jako takovému mu nebude umožněn žádný společenský ani vědecký

vzestup. Věnoval se ovšem i nadále práci pedagogické: vedle své stěžejní disciplíny (latinské paleografie) vznikají pod jeho vedením kvalifikační práce zaměřené na epigrafiku a kampanologii – těmto oborům (spolu s do té doby u nás opomíjenou filigranologií) věnoval stati teoretické, metodologické, ba i učební text.

Avšak jednoznačně nejdůležitějším Flodrovým rozhodnutím učiněným v polovině 70. let po smrti tehdejšího ředitele Archivu města Brna, docenta Jaroslava Dřímala, bylo zaměřit svou pozornost na dlouhodobě desideratum české mediévistiky, na pořízení kritické edice klíčového pramene středověkého českého městského práva – tzv. *Knihy písaře Jana*, o níž již byla v úvodu této vzpomínky zmínka. Flodr se tohoto úkolu ujal se svědomitostí sobě vlastní a způsobem, který se vine jako pomyslná červená nit fakticky celou jeho vědeckou drahou: zpřístupnit daný pramen nejen s maximální možnou přesností a spolehlivostí, ale zasadit jej do kontextu všech souvisejících pramenů. Editor Flodrova formátu tedy vlastně oživuje pramen v kontextu prostředí jeho vzniku pro další potenciální uživatele a interprety, předně pro historiky.

Flodrovo systematické myšlení jej nutně přivedlo ke konceptu vydat všechny důležité památky, jež s tzv. *Knihou písaře Jana* a vůbec s Janovým působením v brněnské městské kanceláři souvisejí. A nejen to. Editor jako nejdůvěrnější znalec vydávaného materiálu se stává osobou nejpopovlaňší publikovat rovněž studie zaměřené na systematický výklad látky ve vydávaných kodexech obsažené. Tak musíme vnímat Flodrovo třísvazkovou *Právní knihu města Brna z pol. 14. století* vydanou v letech 1990–1993 a všechny následující edice vy-

cházející z bohatého fondu úředních knih Archivu města Brna po roce 2000. Zejména vydání druhé nejstarší pamětní knihy města Brna (z let 1391–1515) přimělo M. Flodra zpracovat i období vývoje brněnského městského práva po smrti „zakladatelské osobnosti“ notáře Jana, tzn. zohlednit i období pozdně středověké. Soubor Flodrem zpřístupněných pramenů je oceňován i právními historiky, neboť paralelní zpřístupnění právní kodifikace na straně jedné a aplikace tohoto práva v praxi (dokumentované v pamětních knihách) na straně druhé umožňuje uživatelům z řad takto zaměřených historiků důkladný výzkum právní kultury tohoto prostředí, které bylo svým způsobem profilujícím i pro ostatní městské okruhy v českých zemích. Flodr, od roku 1990 již profesor Masarykovy univerzity a v první půli 90. let rovněž vedoucí Ústavu pomocných věd historických a archivnictví na filozofické fakultě téže univerzity, tak dostal měrou vrchovatou dnes tolik potřebnému „kontextuálnímu“ pojetí ediční práce.

Osobně jsem se s profesorem Miroslavem Flodrem setkával nejprve jako jeho žák na přednáškách a seminářích z latinské paleografie a posléze jako jeho diplomand a doktorand, měl jsem tudíž možnost výše popsané postuláty a pracovní zásady poznat tak říkajíc přímo od zdroje. Flodr patřil k osobnostem, které se vyhýbaly publicitě a o své práci nerady dlouze hovořily, ale které působily na své okolí silou své osobnosti a přirozené, nevynucené autority. Tím si zajistil, že si odkaz jeho pedagogické i vědecké práce v sobě ponese navždy.

D. Havel